Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 12. novembril 2015 [1]

Kohtuasi C-453/14

Vorarlberger Gebietskrankenkasse
Alfred Knauer

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Verwaltungsgerichtshof (halduskohus, Austria))

Eelotsusetaotlus — Sotsiaalkindlustus — Määrus (EÜ) nr 883/2004 — Artikkel 5 — Võrdsustamispõhimõte — Liikmesriigi õigusnormid, mis arvavad ravikindlustuse sissemaksebaasi hulka liidu teistes liikmesriikides või EMP riikides saadava vanaduspensioni — Mõiste „samaväärsed hüvitised

I. **Sissejuhatus**

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrusega (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta [2] kehtestati liidu õiguses hüvitiste, tulu, faktide või sündmuste võrdsustamise põhimõte.

2. Määruse nr 883/2004 artiklis 5 on sätestatud:

„Kui käesolevas artiklis ei ole sätestatud teisiti ning pidades silmas kehtestatud eri rakendussätteid, kohaldatakse järgmist:

a) kui pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel on sotsiaalkindlustushüvitiste ja muu tulu saamisel teatavad õiguslikud tagajärjed, kohaldatakse nimetatud õigusakti asjakohaseid sätteid ka samaväärsete hüvitiste saamise suhtes, mis on saadud teise liikmesriigi õigusaktide alusel, või teises liikmesriigis saadud tulu suhtes;

b) kui pädeva liikmesriigi õigusaktide alusel võib teatavate faktide või sündmuste esinemisel olla õiguslikke tagajärgi, võtab nimetatud liikmesriik arvesse mis tahes liikmesriigis aset leidvaid sarnaseid fakte või sündmusi nii, nagu need oleksid aset leidnud tema enda territooriumil.”

3. Kas olukorras, kus ühes liikmesriigis elav pensionär saab lisaks selle riigi pensionile ka liidu teise liikmesriigi või Euroopa Majanduspiirkonna riigi [3] pensioniskeemist makstavat pensioni, keelab see uus säte elukohaliikmesriigil võtta ravikindlustuse sissemaksete arvutamisel arvesse ka teise riigi makstavat pensioni?

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — ELT L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72; ja parandus ELT 2004, L 200, lk 1.

3 — Määrust nr 883/2004 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrust (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 rakendamise kord (ELT L 284, lk 1), kohaldatakse kogu EMP-s vastavalt EMP Ühiskomitee 1. juuli 2011. aasta otsusele nr 76/2011, millega muudetakse EMP lepingu VI lisa („Sotsiaalkindlustus”) ja protokolli nr 37 (ELT L 262, lk 33).

4. Sisuliselt selles seisnebki küsimus, mis on esitatud käesolevas kohtuasjas, mille algatamise põhjus oli Vorarlbergi liidumaa haigekassa (Vorarlberger Gebietskrankenkasse) [4] otsus, millega nõuti A. Knauerilt ja R. Mathiselt ravikindlustusmaksete tasumist pensionilt, mida neile makstakse Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi alusel.

5. Täpsemalt on selle kohtuasja aluseks olevad asjaolud järgmised.

6. Austria elanikud A. Knauer ja R. Mathis saavad Austria vanaduspensioni, millelt peetakse üldise sotsiaalkindlustusseaduse (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz) [5] alusel kinni ravikindlustusmakseid.

7. Kuna nad on varem Šveitsis ja Liechtensteinis töötanud, saavad nad Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi alusel, mida reguleerib 20. oktoobri 1987. aasta seadus kutsealaste pensioniskeemide kohta (Gesetz über die betriebliche Personalvorsorge) [6], vanaduspensioni ka Hilti pensionifondilt (Hilti Pensionskasse).

8. Kui kuni 2010. aastani ei tulnud Austria ravikindlustusskeemi makseid teha muult pensionilt kui Austria omalt, siis kehtestades 2010. aasta teise seaduse sotsiaalkindlustusseaduse muutmise kohta (2. Sozialversicherungs-Änderungsgesetz 2010), [7] lisas Austria seadusandja ASVG-sse uue paragrahvi 73a, mille lõikes 1 on ette nähtud, et isik, kes saab välismaalt määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse kuuluvat pensioni, peab juhul, kui tal on õigus ravikindlustushüvitistele, tasuma ravikindlustusmakseid ka välismaalt saadavalt pensionilt.

9. Selle sätte alusel nõudis haigekassa alates 2011. aastast, et A. Knauer ja R. Mathis tasuksid Hilti pensionifondi makstavalt pensionilt ravikindlustusmakseid.

10. Vorarlbergi liidumaa valitsusjuht (Landeshauptmann von Vorarlberg) vähendas kahe 10. detsembri 2013. aasta otsusega nende maksete suurust põhjendusel, et määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse kuulub ainult see osa kutsealasest pensioniskeemist, mis vastab seadusega ette nähtud miinimumhüvitistele, ning seega tuleb ASVG paragrahvis 73a ette nähtud sissemakseid teha ainult selle osa pealt. Seevastu ei kuulu määruse (EÜ) nr 883/2004 kohaldamisalasse osa, mis vastab miinimumhüvitistest suurematele hüvitistele, just nagu ka see kutsealase pensioniskeemi osa, mis vastab enne BPVG jõustumist, st enne 1. jaanuari 1989 tehtud maksete alusel makstavatele hüvitistele.

11. Haigekassa kaebas need kaks otsust Verwaltungsgerichtshofile (halduskohus) edasi, väites, et sissemakseid tuleb tasuda kogu Hilti pensionifondi makstavalt pensionilt, samas kui A. Knauer vaidlustas teda puudutava otsuse, väites vastupidi, et selle pensioni pealt ei tule tasuda mingeid makseid.

12. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleb määruse nr 883/2004 artikli 5 punkti a mõttes samaväärsust hinnata, võttes arvesse kõnealuste pensioniskeemide kui tervikute ülesehitust. Tema hinnangul räägib ASVG kohaldamisalasse kuuluva vanaduspensioni maksmiseks ette nähtud seaduslike tingimuste võrdlus BPVG-ga reguleeritud pensioni saamiseks ette nähtud tingimustega pigem selle kasuks, et kõnealused hüvitised on samaväärsed.

13. Seoses sellega selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Austria pensioniskeemi kohta, et pensionikindlustus, mis katab eelkõige isikute vanusega seotud kindlustusjuhtumeid, peab võimaldama asjakohasel viisil harjumuspärase elustandardi säilimise. Vanaduspensioni saamise eeldus on lisaks üldise pensioniea saabumisele ka teatud kindla arvu kindlustusperioodide täitumine. Põhimõtteliselt on kohustuslikult kindlustatud iga töötaja, kes töötab tööandja juures teatava aja jooksul

4 — Edaspidi „haigekassa”.

5 — BGBl. 189/1955, põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „ASVG”).

6 — LGBl. 1988, nr 12, edaspidi „BPVG”.

7 — BGBl. I, 102/2010.

miinimumtasemest (*Geringfügigkeitsgrenze*) suuremas mahus. Pensionikindlustuse raames kohustuslikult kindlustatud isikul, kes soovib saada suuremat hüvitist kui see, millele tal muidu õigus oleks, on võimalik teha teatava aastase ülemmäära ulatuses vabatahtlikult täiendavaid sissemakseid. Tehtud sissemakseid kasutatakse kohe hüvitiste rahastamiseks (ümberjaotusskeem) ja pensionikindlustust korraldavad sõltumatute isereguleeruvate üksustena asutatud kindlustusasutused.

14. Liechtensteini pensionisüsteemi kohta selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see koosneb kolmest sambast, millest esimene on osamakseline vanadus- ja toitjakaotuskindlustusskeem, teine – kutsealane pensioniskeem ja kolmas koondab endas vabatahtlikke kogumispensione.

15. BPVG-ga reguleeritav kutsealane pensioniskeem on kogumisskeem, mis on põhimõtteliselt kohustuslik ja peab koos vanadus- ja toitjakaotuskindlustusega asjakohasel viisil võimaldama harjumuspärase elustandardi säilimise. Selle korraldamisega tegeleb põhimõtteliselt sotsiaalkindlustusasutus, kellel on seaduse alusel teatav vabadus otsustada nii enda korralduse üle kui ka makstavate hüvitiste kujundamise ja rahastamise üle. Seega võib ta piirduda minimaalsete seaduses nõutud hüvitiste tagamisega või maksta suuremaid hüvitisi. See kutsealane pensionskeem ei sõltu kuigi suures osas vananemisega kaasnevaid riske kandvate isikute endi algatusest ega kujundamissoovidest.

16. Liechtensteini Vürstiriik teatas määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt BPVG-st kui selle määruse kohaldamisalasse kuuluvast õigusaktist.

17. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et BPVG reguleeritavad pensionid kuuluvad määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse, kuna need põhinevad kõnealuse liikmesriigi õigusaktidel, mis käsitlevad vanaduse korral makstavat hüvitist hõlmavat sotsiaalkindlusliiki või -skeemi, ning pealegi on Liechtensteini Vürstiriik BPVG-st määruse (EÜ) nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt teatanud.

18. Siiski ei saa eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates välistada võimalust, et vaatamata Liechtensteini pensioniskeemi kuulumisele koordineeritud pensioniskeemide hulka, mida kinnitati eelviidatud teavituses, ei saa sellele pensioniskeemile omast privaatautonoomiat arvestades pidada seda skeemi „samaväärseks", ega võimalust, et kõigi eelnimetatud pensioniskeemi alusel makstavate hüvitistega arvestamine Austria ravikindlustusmaksete arvutamisel tuleb lugeda liikumisvabaduse kasutamise takistuseks.

19. Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgerichtshof (halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas määruse nr 883/2004 artiklit 5 tuleb ELTL artiklit 45 arvesse võttes tõlgendada nii, et vanaduspension, mida makstakse kutsealasest pensioniskeemist (mille sarnaselt käesoleval juhul käsitletava Liechtensteini pensioniskeemi „teise sambaga" on loonud ja mille toimimise tagab riik ning mis peab asjakohasel viisil võimaldama harjumuspärase elustandardi säilimise, mis toimib lähtuvalt kogumispõhimõttest, mis on põhimõtteliselt kohustuslik, kuid mis võib ette näha ka seadusega kehtestatud miinimummaksetest suuremaid „enammakseid" ja vastavalt sellele suuremaid hüvitisi ning mille tegevust korraldab tööandja asutatud või tema valitud kindlustusasutus), ja vanaduspension, mida makstakse riiklikust pensioniskeemist (mille sarnaselt käesoleval juhul käsitletava Austria pensioniskeemiga on samuti loonud ja mille toimimise tagab riik, mis peab asjakohasel viisil võimaldama harjumuspärase elustandardi säilimise, kuid mis toimib jooksva rahastamise ja ümberjagamise põhimõtte alusel, mis on kohustuslik ning mille tegevust korraldavad seaduse alusel asutatud pensionikindlustusasutused), on eespool viidatud sätte tähenduses samaväärsed?"

II. **Kohtujuristi hinnang**

20. Enne eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuse analüüsimist tuleb kõigepealt lahendada veel üks küsimus, nimelt kontrollida, kas vanaduspension, mida Hilti pensionifond Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi alusel maksab, kuulub määruse nr 883/2004 esemelisse kohaldamisalasse.

A. *Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi kuulumine määruse nr 883/2004 esemelisse kohaldamisalasse*

21. A. Knaueri arvates ei ole ei Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi osa, mis vastab seadusega ette nähtud miinimumile, ega selle täiendav osa mitte määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse kuuluv riiklik sotsiaalkindlustusskeem, vaid täiendav pensioniskeem, mille suhtes tuleb kohaldada ainult nõukogu 29. juuni 1998. aasta direktiivi 98/49/EÜ ühenduse piires liikuvate töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate täiendavate pensioniõiguste kaitse kohta [8]. Eriti märgib A. Knauer selle kohta, et solidaarsuse idee on selles kogumispõhimõttel toimivas skeemis üksnes nõrgalt esindatud; et pakutav kindlustuskaitse tase on palju kõrgem kui see, mille tagab baastasemel vanadus- ja toitjakaotuskindlustus; et nende hüvitiste maksmiseks vajalik kapital on säästetud ja hüvitiste maksmine tagatakse eraõiguslike üksuste kaudu; ning et see skeem on kohustuslik ainult osale töötajatest.

22. Mööndes küll lisaks, viidates kohtuotsusele Beerens [9], et kõiki hüvitisi, mida makstakse liikmesriigi õigusnormide kohaselt, millest on määruse nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt teavitatud, tuleb käsitada „sotsiaalkindlustushüvitistena", mis kuuluvad tingimata selle määruse kohaldamisalasse, väidab A. Knauer, et teavitamine ei puuduta seda skeemi osa, mis seisneb hüvitistes, mida makstakse sissemaksete alusel, mis on suuremad kui seadusjärgne kohustus, mille sisu ei ole BPVG-s täpsustatud. Tema väitel on need hüvitised lepingu või määruse, mitte seaduse alusel makstavad hüvitised.

23. Ilma et riiklike sotsiaalkindlustusskeemide ja täiendavate skeemide eristust oleks vaja pikemalt analüüsida, [10] tuleb nentida, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei saa asjaoluga, et liikmesriigi seadust või õigusnorme ei ole deklaratsioonis mainitud, iseenesest küll tõendada, et see seadus või need õigusnormid ei kuulu sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamise süsteemi kohaldamisalasse, kuid asjaolu, et liikmesriik on oma deklaratsioonis seadust maininud, võib võtta tõendina, et selle seaduse alusel makstavad hüvitised on sotsiaalkindlustushüvitised [11].

24. Nii deklaratsioonis, mis esitati nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes [12] artikli 5 kohaselt, [13] kui ka deklaratsioonis, millest teavitati määruse nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt, [14] mainis Liechtensteini Vürstiriik lisaks esimesele sambale, mis vastab 14. detsembri 1952. aasta vanadus- ja toitjakaotuspensioni seadusele (Gesetz über die Alters- und Hinterlassenerversicherung) [15], ka teist sammast, hõlmates eelkõige BPVG-d.

8 — EÜT L 209, lk 46; ELT eriväljaanne 05/03, lk 323.

9 — 35/77, EU:C:1977:194.

10 — Seoses selle eristusega viitan ma oma tänasele ettepanekule kohtuasjas komisjon *vs.* Malta (C-12/14, mis on praegu Euroopa Kohtu menetluses).

11 — Vt selle kohta kohtuotsus Martínez Losada jt (C-88/95, C-102/95 ja C-103/95, EU:C:1997:69, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 — Määrus nõukogu 2. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 118/97 (EÜT 1997, L 28, lk 1; ELT eriväljaanne 05/03, lk 3) muudetud redaktsioonis, mida muudeti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 592/2008 (ELT L 177, lk 1, edaspidi „määrus nr 1408/71").

13 — ELT 2003, C 127, lk 35.

14 — Selle deklaratsiooni avaldas Euroopa Komisjon. Käesoleva ettepaneku koostamise kuupäeva seisuga on see kättesaadav veebiaadressil: http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?advSearchKey=liechtenstein&mode=advancedSubmit&langId=fr&policyArea=&type=0&country=0&year=0.

15 — LGBl. 1952, nr 29, põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal kohaldatavas redaktsioonis.

25. Kuna BPVG kohta esitatud deklaratsioon ei sisalda mingeid erandeid, mis puudutaks teatavaid hüvitisi, tuleb kõiki selle õigusakti alusel antavaid hüvitisi käsitada sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastamise valdkonnas kohaldatavate liidu õigusnormide tähenduses sotsiaalkindlustushüvitistena.

26. Seega tuleb kontrollida, kas need õigusnormid keelavad võtta Austria ravikindlustusskeemis kindlustatud isiku tasutavate sissemaksete arvutamisel arvesse vanaduspensioni, mida maksab Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi alusel Hilti pensionifond.

B. *Liechtensteini kutsealase kindlustuskeemi alusel makstava vanaduspensioni ja Austria riikliku pensioniskeemi alusel makstava vanaduspensioni samaväärsus*

27. Esmalt tuleb meenutada, et määruse nr 883/2004 artikkel 30 lubab pensioni maksva liikmesriigi asutusel pidada sellelt pensionilt kinni haigushüvitiste sissemakseid tingimusel, et hüvitistega seotud kulusid kannab selle riigi asutus.

28. Selliste olukordade puhuks nagu A. Knaueri ja R. Mathise oma, kus isik saab pensioni või pensione kahe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel, on määruses nr 883/2004 ette nähtud täpsed eeskirjad, kuidas määrata kindlaks pädevad asutused, kellel tuleb mitterahalisi hüvitisi anda ja sellega seotud kulusid kanda[16]. Selles eeskirjade kogumis, mille eesmärk on vältida komplikatsioone, mis võiksid tekkida eri riikide õigusaktide üheaegsel kohaldamisel, figureerib eriti selle määruse artiklis 23 sätestatu, mis jätab mitterahaliste hüvitiste andmise kulud elukohaliikmesriigi asutuse kanda, kui kõnealune isik saab selle riigi õigusaktide alusel pensioni ja tal on samal alusel õigus neile mitterahalistele hüvitistele.

29. Ei ole vaidlust, et A. Knaueril ja R. Mathisel on Austria õigusaktide alusel õigus nii pensionile kui ka mitterahalistele hüvitistele ning et need õigusaktid näevad ette sissemaksete kinnipidamise. Seega on määruse nr 883/2004 artiklis 30 sissemaksete kogumiseks ette nähtud kohaldamistingimused täidetud.

30. Jääb veel kindlaks teha, kas peale selle, et neid makseid võib kinni pidada Austria vanaduspensionilt, võib neid kinni pidada ka Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi alusel makstavalt vanaduspensionilt.

31. Seoses sellega tuleb märkida, et kuna määrus nr 883/2004 on kõigest liikmesriikide õigusakte kooskõlastav meede, mille eesmärk ei ole ühtlustamine,[17] jääb sotsiaalkindlustusmaksete arvutamisel arvessevõetava tulu kindlaksmääramine liikmesriikide pädevusse[18]. Seega võivad nad ravikindlustuse sissemaksete arvutamisel liidu teistest liikmesriikidest või EMP-st saadud pensionitulu põhimõtteliselt arvesse võtta[19].

32. On siiski oluline, et liikmesriik järgiks sellise pädevuse teostamisel liidu õigust.[20]

33. Määruse nr 987/2009 artikkel 30 näeb ette selge piirangu, kehtestades kõikidelt makstud pensionidelt võetavate sissemaksete ülempiiri, nimelt sellise isikuga seoses pensionitelt arvestatud summa, kes saab sama suurt pensioni pädevast liikmesriigist. Seega kehtib mitme liikmesriigi makstavatelt pensionidelt võetavatele sissemaksetele suurusepiirang. Kas sissemaksete võtmisele kehtib ka põhimõtteline piirang?

16 — Need eeskirjad on sätestatud selle määruse artiklites 23–28.

17 — Vt kohtuotsus Derouin (C-103/06, EU:C:2008:185, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).

18 — *Ibidem* (punkt 24).

19 — Vt selle kohta kohtuotsus Nikula (C-50/05, EU:C:2006:493, punktid 24 ja 25).

20 — *Ibidem* (punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

34. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus õigustatult rõhutab, võib selline piirang tuleneda määruse nr 883/2004 artiklis 5 kehtestatud hüvitiste, tulu, faktide või sündmuste võrdsustamise põhimõtte kohaldamisest.

35. Olgugi et kõik Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 osutatud huvitatud isikud, kes on esitanud Euroopa Kohtule oma seisukohad, on nõus tunnustama selle põhimõtte kohaldatavust, lahknevad nende arvamused radikaalselt küsimuses, kas selliseid vanadushüvitisi nagu need, mis tulenevad vastavalt BPVG-st ja ASVG-st, tuleb võtta samaväärsena.

36. Haigekassa arvates on Austria riiklik vanaduspension ja Liechtensteini kutsealasest pensioniskeemist makstav pension selgelt samaväärsed. Ta väidab selle kinnituseks, et Austria süsteem on korraldatud niiviisi, et kindlustatu saab säilitada oma harjumuspärase elustandardi juba üksnes esimese samba riiklike hüvitiste abil, samas kui Liechtensteinis tagab sellise hüvitiste taseme teine sammas, mis mängib põhirolli, kuna esimese samba ülesanne on tagada üksnes elatusmiinimum. Pealegi on Austria riikliku skeemi kindlustusmaksed kolm korda suuremad kui Liechtensteinis. Lisaks väidab haigekassa, et BPVG kohaselt on kutsealase pensioniskeemiga liitumine kohustuslik ning et seal on selged ja täpsed eeskirjad maksete suuruse, tagatud hüvitiste laadi ning neid skeeme haldavate sotsiaalkindlustusasutuste korralduse ja nende kontrollimise kohta. Ta lisab, et need eeskirjad kehtivad ka kutsealase pensioniskeemi osale, mis väljub seadusega ette nähtud miinimumhüvitiste piirest, nii et sotsiaalkindlustusasutuste „lepinguvabadus" on äärmiselt piiratud. Samuti ei ole üksikul töötajal vabadust sellise skeemiga liituda ega selle sisu määrata. Haigekassa täpsustab, et mõiste „hüvitised, mis väljuvad seadusega ette nähtud kohustuste piirest" ei hõlma mitte ainult fakultatiivseid täiendavaid hüvitisi, vaid ka hüvitisi, mis tulenevad sissemaksetest, mis on tasutud enne seadusliku kohustuse tekkimist. Ta rõhutab, et BPVG alusel tasutud sissemakseid maksustatakse samamoodi nagu Austrias ASVG alusel kohustusliku kindlustuse raames tasutud sissemakseid. Viimaks rõhutab ta, et ASVG näeb ette, et vabatahtliku täiendava pensioniskeemiga liitumise korral tuleb ravikindlustusmakseid tasuda ka sellise skeemi hüvitistelt. Viimaks teeb haigekassa kokkuvõtte, et jättes arvesse võtmata hüvitised, mida piirialaelanikud saavad tänu oma tegevusele, millega nad on tegelenud Liechtensteinis, koheldaks ebavõrdselt neid isikuid, kes on oma kutsealaga tegelenud ainult Austria territooriumil.

37. A. Knaueri väitel ei ole Austria pensioniskeemi alusel makstud hüvitised samaväärsed Liechtensteini kutsealase pensioniskeemi alusel makstavatega, kuna nende vahel on palju struktuurseid erinevusi. Lisaks argumentidele, mis A. Knauer esitas juba siis, kui analüüsiti küsimust, kas Liechtensteini kutsealane pensioniskeem kuulub määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse,[21] märgib ta eriti, et see skeem on kopeeritud Šveitsi kutsealaselt pensioniskeemilt, millele on muu hulgas iseloomulik sotsiaalkindlustusasutuste – mis võivad olla eraõiguslikud – autonoomia nii korralduse, rahastamise kui ka juhtimise alal ning kogumispõhimõte ja samaväärsuse põhimõte, mis tähendab, et hüvitiste summa sõltub sissemaksete summast.

38. Austria valitsus ning Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) järelevalveamet väidavad, et liikmesriigi makstavaid hüvitisi tuleb pidada teise liikmesriigi makstavatega samaväärseks, kui mõlemad kuuluvad sotsiaalkindlustusskeemide kooskõlastussüsteemi kohaldamisalasse.

39. Komisjon soovitab tõlgendada „samaväärsete" hüvitiste mõistet samamoodi nagu „samaliigiliste" hüvitiste oma, mida on kasutatud määruse nr 883/2004 artikli 53 lõikes 1. Sotsiaalkindlustushüvitisi tuleb seega pidada samaväärseks, kui nende ese ja eesmärk ning samuti nende arvutamise alus ning maksmise tingimused on samad.

21 — Käesoleva ettepaneku punkt 21.

40. Enne kui siin esitatud eri seisukohti sisuliselt hinnata, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele vastata, tuleb käsitleda määruse nr 883/2004 artikli 5 punktis a sätestatud võrdsustamispõhimõtte eesmärki ja „samaväärsuse" konkreetset tähendust, mis tuleb sellele mõistele nimetatud sätte raames anda.

41. Nagu selgub määruse nr 883/2004 põhjendusest 9, kodifitseerib selle määruse artikkel 5 väljakujunenud kohtupraktikat, kus faktide võrdsustamise põhimõtet võetakse üldise diskrimineerimiskeelu põhimõtte konkreetse avaldusena sotsiaalkindlustusõiguse kooskõlastamise spetsiifilises valdkonnas. Selle kohtupraktika kohaselt tuleb vabalt liikumise õiguse tegeliku kasutamise tagamiseks kohelda ühes liikmesriigis kujunenud olukordi samamoodi, nagu need oleksid aset leidnud selles liikmesriigis, mille õigusaktid on kohaldatavad.

42. Kuigi vastavalt sellele traditsioonilisele arusaamale oli see võrdsustamispõhimõte komisjoni algses ettepanekus [22] esitatud võrdse kohtlemise põhimõtte edasiarendusena konkreetses valdkonnas, [23] sätestas liidu seadusandja selle viimaks siiski eraldi artiklis, mis lubab arvata, et see avab uusi võimalusi, mis tuleb kohtupraktikas välja selgitada [24].

43. See artikkel koosneb kahest punktist, millest esimene on pühendatud hüvitiste ja muu tulu võrdsustamisele, teine faktide või sündmuste võrdsustamisele.

44. Esmalt tuleb märkida, et määruse nr 883/2004 artikli 5 punktis b sätestatud põhimõte, mis annab teises liikmesriigis toimunud faktidele või sündmustele samad õiguslikud tagajärjed nagu „sarnastele" faktidele või sündmustele, mis on aset leidnud selles liikmesriigis, mille õigusaktid on kohaldatavad, ei ole minu arvates kohaldatav põhikohtuasjas käsitletava olukorra taolisel juhul, kus on vaja kaht hüvitist võrrelda. See „faktide või sündmuste" võrdsustamise reegel tundub hoopis olevat vastavuses sellega, kuidas kohtupraktikas seda võrdsustamisnõuet, kui võrdse kohtlemise edasiarendust tavaliselt rakendatakse.

45. Kohtupraktikast võib nimelt leida mitu juhtu, kus sotsiaalkindlustushüvitiste saamise õiguse tekkimisel, säilimisel või pikenemisel või nende hüvitiste arvutamisel võrdsustatakse teises liikmesriigis täitunud perioodid nende perioodidega, mis on täitunud liikmesriigis, kus hüvitisi saadakse.

46. Nii on Euroopa Kohus otsustanud, et kui liikmesriigi õigusakt, mis puudutab invaliidsuspensioni andmise tingimusi, näeb teatavatel asjaoludel, näiteks haiguse või töötuks jäämise korral ette, et pikendatakse invaliidsuse tekkimisele eelnevat võrdlusperioodi, mille jooksul kindlustatu peab olema pensioni saamise õiguse omandamiseks tasunud teatava miinimumhulga sissemakseid, samas kui pikendamine ei ole võimalik juhul, kui pikendamist võimaldavad asjaolud leiavad aset teises liikmesriigis, siis võib see õigusakt pärssida võõrtöötajate soovi kasutada oma õigust vabale liikumisele [25].

47. Samuti on ta otsustanud, et kui orvupensioni saamise õigust pikendatakse üle teatava ea nende pensionisaajate puhul, kelle õpingud on olnud katkestatud sõjaväeteenistuse tõttu, tuleb teises liikmesriigis läbitud sõjaväeteenistus võrdsustada sõjaväeteenistusega, mis on läbitud riigis, mille õigusaktid on kohaldatavad [26].

22 — Ettepanek: nõukogu määrus (EÜ) sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (COM(1998) 779 final).

23 — Vt selle ettepaneku artikli 3 lõiked 2 ja 3.

24 — Vt selle uue artikli analüüsi kohta eriti Mavridis, P., „L'assimilation des faits en droit communautaire: un nouveau principe?", *Revue de droit sanitaire et social*, nr 4, 2011, lk 629, ja Rennuy, N., „Assimilation, territoriality and reverse discrimination: a shift in European social security law?", *European journal of social law*, nr 4, 2011, lk 289.

25 — Kohtuotsus Paraschi (C-349/87, EU:C:1991:372, punktid 22–27).

26 — Kohtuotsus Mora Romero (C-131/96, EU:C:1997:317, punkt 36).

48. Samuti on Euroopa Kohus otsustanud, et liikmesriigi õigusnormid ei tohi võrdsustada lapse kasvatamise perioode, mis on täitunud mõnes teises liikmesriigis, kindlustusperioodidega ainult teatud tingimustel, kui samu perioode, mis on täitunud tema enda territooriumil, võetakse vanaduspensioni arvutamisel arvesse ilma igasuguste tingimusteta [27].

49. Ta on kohaldanud seda võrdsustamispõhimõtet ka hüvitiste saamise õigusest ilmajätmise või selle õiguse peatamise tingimuste rakendamise kontekstis. Nii on Euroopa Kohus leidnud, et liidu õigus ei keela liikmesriigil juhul, kui teatav sündmus, näiteks vangistus põhjustab tema territooriumil aset leides hüvitiste saamise õigusest ilmajäämise või selle õiguse peatamise, võrdsustada selle sündmusega vastavat teises liikmesriigis aset leidnud sündmust [28]. Võrdsustamispõhimõtte kohaldamine võib seega olenevalt olukorrast seada võrdse kohtlemise jalule kas asjassepuutuva isiku kasuks või kahjuks.

50. Vähem on kohtupraktikas juhtumeid, mis on seotud hüvitiste ja muu tulu võrdsustamise põhimõttega, mis on sätestatud määruse nr 883/2004 artikli 5 punktis a.

51. Tundub siiski, et on kolm kohtuotsust, mis võivad selliseid juhtumeid puudutada. Esiteks ilmneb kohtuotsusest Warry [29], et kui liikmesriigi õigusaktid seavad invaliidsushüvitiste saamise õiguse tingimuseks haigushüvitiste saamise, tuleb asjaolu, et asjassepuutuval isikul on olnud neile haigushüvitistele õigus teises liikmesriigis, samamoodi arvesse võtta nagu siis, kui ta oleks neid saanud liikmesriigis, mille õigus on kohaldatav. Järgmiseks saab kohtuotsusest Öztürk [30] järeldada, et liikmesriigi õigusaktid ei või seada töötusest tingitud ennetähtaegse vanaduspensioni saamise õigust sõltuvusse tingimusest, et asjaomane isik oleks saanud teatud perioodil, mis eelnes pensioni taotlemisele, ainult selle liikmesriigi töötuskindlustushüvitisi, samas kui teises liikmesriigis saadud samasuguseid hüvitisi arvesse ei võeta. Viimaks otsustas Euroopa Kohus oma otsuses Klöppel [31], et liikmesriigi õigusnormid, mis nägid ette lapsehooldustoetuse pikendamise juhul, kui lapsehooldustoetust saab ka teine lapsevanem, ei võinud keelduda samas arvesse võtmast „võrreldava" hüvitise saamist teises liikmesriigis. Kuna määruse nr 883/2004 põhjenduses 9 on täpsustatud, et võrdsustamispõhimõte tuleks sõnaselgelt kehtestada ja seda edasi arendada, „järgides õiguslike otsuste sisu ja vaimu", tõlgendan ma selle määruse artiklit 5 lähtuvalt varasemast kohtupraktikast, millest ilmneb teatav põhimõtteline doktriin.

52. Nendin, et Euroopa Kohus ei ole kindlaks määranud konkreetseid eristuskriteeriume ning on seega võimaldanud võrdsustamispõhimõtte rakendamisel teatavat paindlikkust. Liidu seadusandja ei ole seda kohtupraktikas lubatud paindlikkust kahtluse alla seadnud, vaid on püüdnud kohtupraktikat järgida. Minu arvates eeldab võrdsustamispõhimõte kohtupraktikas või õigusaktides täpselt loetletud kriteeriumide puudumisel samasuguse võrdleva meetodi kasutamist nagu võrdlevas õigusteaduses hästituntud funktsionaalse samaväärsuse meetod [32], mis seisneb selles, et formaalsete erinevuste tagant ei püüta leida mitte kõnealuste hüvitiste täielikku olemuslikku samasust, vaid funktsionaalset sarnasust. Selles suhtes on tähendusrikas kohtuotsus Klöppel [33], mis piirdub märkimisega, et Saksamaa lapsehooldustasu on „võrreldav" Austria lapsehooldustoetusega, uurimata, kas kahel hüvitisel on täpselt samad omadused.

53. Funktsionaalse samaväärsuse vaatenurgast lähtumisel on kaks tagajärge.

27 — Kohtuotsus Kauer (C-28/00, EU:C:2002:82). Vt ka kohtuotsus Elsen (C-135/99, EU:C:2000:647), kus Euroopa Kohus otsustas, et liikmesriigi pädev asutus on kohustatud võtma vanaduspensioni määramisel arvesse teises liikmesriigis täitunud lapse kasvatamise perioode, nagu oleksid need perioodid täitunud tema enda territooriumil.

28 — Kohtuotsus Kenny (1/78, EU:C:1978:140).

29 — 41/77, EU:C:1977:177.

30 — C-373/02, EU:C:2004:232.

31 — C-507/06, EU:C:2008:110.

32 — Vt eriti Godechot-Patris, S., „Retour sur la notion d'équivalence au service de la coordination des systèmes", *Revue critique de droit international privé*, 2010, lk 271.

33 — C-507/06, EU:C:2008:110.

54. Esiteks ei ole „samaväärsete" hüvitiste mõiste tõlgendamiseks määruse nr 883/2004 artikli 5 punkti a tähenduses vaja kasutada rangeid kriteeriume, mis on kujunenud mõiste „samaliigilised hüvitised" tõlgendamiseks selle määruse artiklite 10, 53 ja 54 tähenduses. Pealegi, kui liidu seadusandja oleks kavatsenud viidata neile kohtupraktikas kasutatud kriteeriumidele, oleks ta võrdsustamispõhimõtte kohaldamisel uuesti kasutanud sama nimetust, mida oli juba kasutatud kattumise välistamise eeskirjades, mitte loonud uut mõistet. Ning viimaks tundub mõiste „samaväärne hüvitis", mis lähtub paindlikumatest kriteeriumidest, olevat laiem kui mõiste „samaliigiline hüvitis"[34].

55. Teiseks ei tule määruse nr 883/2004 artikli 5 punktis a kasutatud mõistet „samaväärsed" minu arvates tõlgendada kitsamalt kui sama artikli punktis b mainitud „sarnaste" faktide või sündmuste mõistet[35]. Kummalgi liidu seadusandja silmas peetud juhul ei eelda võrdsustamisnõue ranget samasust, mis vähendaks märkimisväärselt selle põhimõtte ulatust.

56. Mis järeldusele viib funktsionaalse samaväärsuse meetod selliste vanadushüvitiste puhul nagu need, mida makstakse BPVG ja ASVG alusel?

57. Minu arvates ei saa BPVG alusel makstavate hüvitiste hõlmamine määruse nr 883/2004 kohaldamisalaga neile iseenesest samaväärsete hüvitiste staatust anda. Peale selle, et niisugune lahendus võtaks igasuguse ulatuse samaväärsusnõudelt, millest sõltub võrdsustamispõhimõtte kohaldamine, oleneb selle kohaldamisala kindlaksmääramine puhtformaalsetest tunnustest[36], mida ei tohiks hüvitiste omavahelise samaväärsuse hindamisel oluliste teguritena käsitada.

58. Otsustav tegur on see, kas selleks, et ravikindlustuse rahastamise koormust pensionäride vahel õiglaselt jagada – olenemata nende pensioni päritolust –, moodustavad BPVG-st tulenevad vanadushüvitised sissemaksebaasi, mis on võrreldav ASVG-st tulenevatest hüvitistest koosneva sissemaksebaasiga.

59. Sellele küsimusele vastamiseks piisab, kui lähtuda tõdemusest, et Austria ja Liechtensteini pensionisüsteemid erinevad fundamentaalselt selle poolest, et nad annavad esimesele ja teisele sambale väga erineva suuruse. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu väitel koosneb Liechtensteini pensionisüsteemi struktuur kolmest sambast, millest esimese eesmärk on üksnes võimaldada pensionäri põhivajaduste katmist, samas kui teise samba kutsealastest skeemidest eeldatakse, et need suudavad tagada kindlustatule harjumuspärase elustandardi säilimise. Austria pensionisüsteemis on esimese samba pakutava kaitse ulatus seevastu palju suurem, kuna ASVG vanaduspensioni eesmärk on võimaldada kindlustatul säilitada oma harjumuspärane elustandard.

60. Seega tuleb sissemaksebaasi kindlaksmääramisel – ning ainult sellest vaatenurgast – käsitada välismaalt saadavat pensioni, mis täidab funktsionaalselt sama otstarvet, nimelt võimaldada kindlustatul harjumuspärase elustandardi säilitamist, ASVG alusel makstava pensioniga sarnasena. Asjaolu, et Liechtensteini kutsealasel pensioniskeemil on mitu omadust, mis on Austria skeemist erinevad, ei saa õigustada teistsugust järeldust. Täpsemalt, ei asjaolu, et Austria skeem toimib ümberjagamise põhimõttel, samas kui Liechtensteini oma tugineb kogumispõhimõttele, ega ka asjaolu, et BPVG alusel hüvitiste saajatele on jäetud võimalused otsustada ise hüvitiste kujundamise üle, ei ole sissemaksebaasi võrdlemisel olulised tegurid.

34 — Ei saa seega välistada, et hüvitisi, mis ei ole samaliigilised, nagu näiteks vanaduspension ja toitjakaotuspension, mida arvutatakse eri isikutel täitunud kindlustusperioodide alusel (vt selle kohta kohtuotsus Cordelle, C-366/96, EU:C:1998:57), käsitatakse funktsionaalselt samaväärsena, eriti kui küsimus on selles, kas võtta neid sotsiaalkindlustusmaksete suuruse arvutamisel arvesse.

35 — Vt selle kohta Rennuy, N., *op. cit.*, kus leitakse, et Euroopa Kohus peaks „panema vastu kiusatusele" neil kahel mõistel vahet teha (punkt 1, lk 298 ja 299).

36 — Need tunnused lähtuvad hüvitiste õiguslikust alusest või nende mainimisest deklaratsioonis, mille liidu liikmesriik või EMP riik on esitanud määruse nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt.

61. Kokkuvõttes leian, et määruse nr 883/2004 artikli 5 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see ei keela kahe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel pensioni saaja elukohaliikmesriigis kohaldatavate ravikindlustuse sissemaksebaasi kindlaksmääramisel käsitada vanadushüvitisi, mida makstakse liidu teise liikmesriigi või EMP riigi täiendava kutsealase pensioniskeemi alusel, mida on mainitud selle riigi poolt määruse nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt esitatud deklaratsioonis, elukohaliikmesriigi riikliku põhiskeemi alusel makstavate vanadushüvitistega samaväärsena ning seega sissemaksebaasi kuuluvana, kuna just nagu elukohaliikmesriigis saadaval pensionil on ka teise liikmesriigi hüvitiste eesmärk tagada saajatele samasuguse elustandardi säilimine nagu enne pensionile jäämist.

III. **Ettepanek**

62. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes teen ettepaneku vastata Verwaltungsgerichtshofi (halduskohus) eelotsuse küsimusele järgmiselt: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta artikli 5 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see ei keela kahe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel pensioni saaja elukohaliikmesriigis kohaldatavate ravikindlustuse sissemaksebaasi kindlaksmääramisel käsitada vanadushüvitisi, mida makstakse liidu teise liikmesriigi või EMP riigi täiendava kutsealase pensioniskeemi alusel, mida on mainitud selle riigi poolt määruse nr 883/2004 artikli 9 lõike 1 kohaselt esitatud deklaratsioonis, elukohaliikmesriigi riikliku põhiskeemi alusel makstavate vanadushüvitistega samaväärsena ning seega sissemaksebaasi kuuluvana, kuna just nagu elukohaliikmesriigis saadaval pensionil on ka teise liikmesriigi hüvitiste eesmärk tagada saajatele samasuguse elustandardi säilimine nagu enne pensionile jäämist.